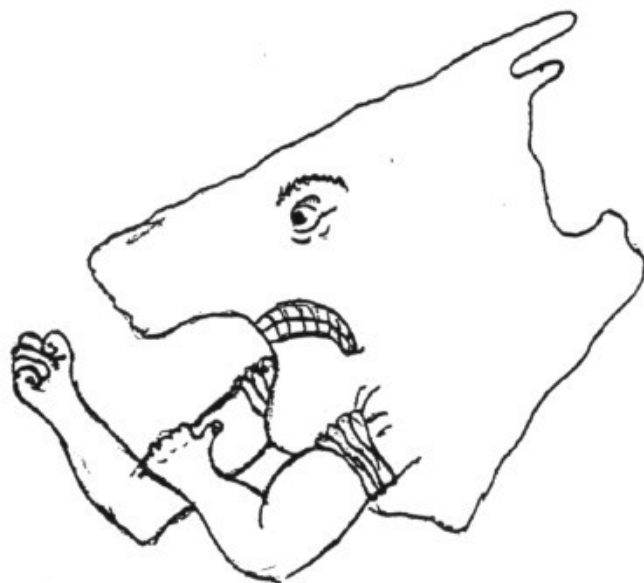

mel i sucre

FORA

OTAN

nº 13

Girant fulles hi trobareu:

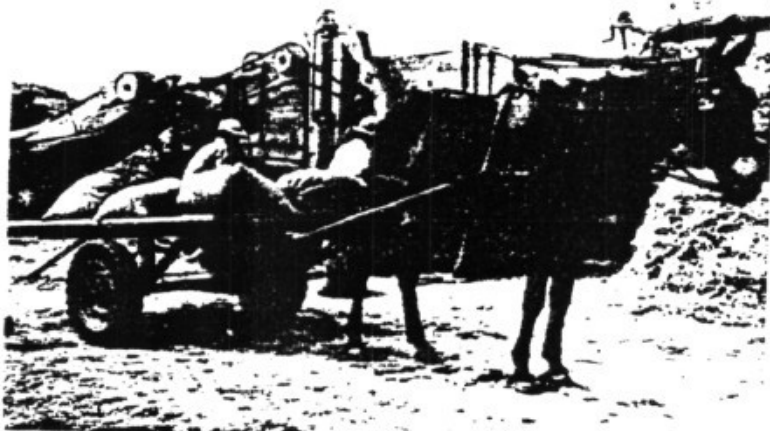
- Notícies locals, sobre el que succeeix al poble per l'O.C.B.
- Imaginació numérica per Joan Morey, un passatemp curios.
- Costums que fan història: el cossiribell, per Miquel Gaià i Amador Gaià.
- Cançons ~~daebàne~~ acompanyades d'un petit comentari de les paraules més difícils, arreplegat per Joan Morey.
- En Joan Sastre i Joan escriu damunt unes impressions, visions i vivències nocturnes.
- Madò Bàrbara Mates ens ofereix un bonic poema damunt "un pi de tres soques".
- La casa i la dona eivissenca: un record d'una passada per Eivissa, per Joan Morey i F. Moratines.

MEL I SUCRE, núm. 13. Juliol 1981. Butlletí informatiu de l'Obra Cultural Balear a Sant Joan, per als socis.

portada: segueix la lluita anti-OTAN.

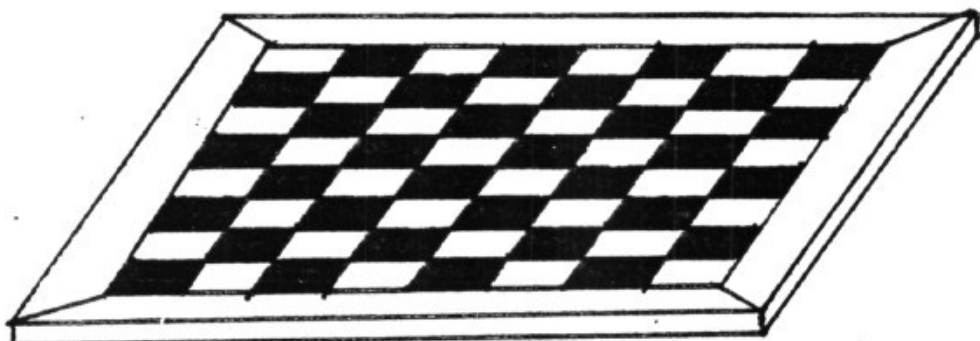
Tothom qui vulgui col.laborar que faci de veure algú de l'equip de treball.

Tirada actual : 70 exemplars.

----- NOTICIES LOCALS -----

- Concluit el padró municipal corresponent a l'any 1.980 ` s'ha comunicat que actualment a Sant Joan hi ha 2.015 habitants. Aquesta xifra potser no tengui massa consistència si la comparem amb la realitat, ara bé si és convenient o no potser sia discutible.
- Un dissabte del mes passat, l'O.C.B. organitzà una jornada dedicada a la construcció d'estels. La participació per part dels nins va esser massiva i animada.
- Es pont des molí de s'aigua torna estar arreglat i preparat per un nou accident. Les autoritats no deuen haver trobat una solució millor, ja que torna estar com abans.
- Don Bartomeu Pastor Oliver, veïnat del nostre poble, va dir missa nova a l'església de Sant Joan.
- En el passat ple del nostre ajuntament es presentà un projecte per " reformar " l'estètica de la farola de " Sa Plaça Nova ". Se pretén enrevoltar la farola per un pedrís, " a lo millor per fer la plaça més atractiva ".
- L'equip femení de voelibol que va esser campió de les Balears té previstes diverses sortides a fora Mallorca. Les desitjam molta de sort.
- Si al número passat anunciàvem que les possibilitats de què el proper any tenguèssim futbol eren mínimes, ara podem dir que hi ha pretensions de relançar els equips alevín, infantil, juvenil, cosa que no deixa de ser una bona notícia.
- Gràcies a la confiança de tots els socis i a la bona marxa de les nostres activitats, l'O.C.B. es va afiançant i reforçant-se cada vegada més.
- Els pagesos de Sant Joan i de tot Mallorca estan molests pels aires burocràtics que hi ha per la plaça de Pedro Garau, ja que és una tramba més que se posa a la precària situació del camp.

IMAGINACIÓ NUMÈRICA

passatemps per
joan morey company

La intel·ligència humana ens permet comprendre i assimilar d'una manera bastant exacta i aproximada les dimensions dels números corrents, que empram cada dia, però quan passen o no arriben a certa magnitud, no podem abarcar el seu volum, ni tan sols fer-nos una idea aproximada del seu significat.

Amb exemples quedarà més clar.

Si ens diuen que un sac pesa 70 kg, aquell carrer té una llargària de 2 km, el llapis 1 cm de diàmetre, de Sant Joan a Artà hi ha 45 km, tothom entèn perfectament la dimensió d'aquests números. En canvi altres com 10^{36} anys llum, 10^{-12} micres, $6,028 \times 10^{23}$ àtoms, i qualsevol altre d'aquest tipus, no captam el seu significat ni tan sols per aproximació.

Hi havia una vegada un rei molt ric al que un savi li havia fet un gran favor. Aquell com a mostra d'agraïment li va dir que demanàs el que volgués i li seria concedit. El savi digué: duis un escaquer (post quadrada que serveix per jugar a dames o escacs), damunt el primer quadre hi col·locau un gra de blat, damunt el segon 2, al tercer 4, al quart 8, ... 16, ... 32, i així anau omplint tots els quadres. I vull tot el blat que hi càpiga.

El rei s'estranyà de la resposta. Pensava que un sac de blat bastaria i sobraria. Començaren a posar granets i més granets, però no acabaren ja que varen preveure una gran sorpresa.

Anen a analitzar aquesta sorpresa, que ho és per tothom, i és deguda precisament a la inimaginació que tenim les persones, pels números grossos.

A veure.

La post quadrada de les dames té 64 quadres. Anam col·locant grans de blat damunt ells de la forma 1, 2, 4, 8, 16, 32, grans fins arribar al quadre nº 64.

Per saber els grans de blat que hi haurà al darrer quadre hem de fer la següent matemàtica:

$1 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times \dots = 2^{63}$ i el nº de grans a tots els 64 quadres junts serà el doble dels que hi ha al darrer quadre menys un gra, i pel que ens afecta podem dir que serà el doble.

O sia que damunt els 64 quadres hi caben 2^{64} grans de blat. Això vol dir $2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times \dots$, 64 vegades. Ho donam a la calculadora i ho transforma en base 10, i surt:

18,446.700,000 000 000 000 grans de blat.

Un gra de blat pesa més o manco 0,061 gr. Per tenir 1 kg de blat hem de menester 16.000 granets, i per tenir 1 Tm fan falta 16,000.000 de grans.

Transformam doncs els grans de caben damunt la post a Tm i són 12,152.910,000.000 Tm.

Farem comparacions per entendre el seu significat:

- Producció mundial de blat a l'any 1966 - 283,000.000 Tm
- " espanyola " " 1968 - 5,000.000 Tm
- " balear " " 1962 - 35.000 Tm

Conclusions a les que podem arribar.-

- Per satisfer els desitjos del nostre savi s'hauria de menester:

- o tot el blat mundial produït en un període seguit de 4.074 anys
- " " espanyol " " " " 230.582 "
- " " balear " " " " 32,940.285 "

% % % % % % % % %

% % % % % %

% % % % %

% %

%

COSTUMS QUE FAN HISTÒRIA

EL COSSI - RIBELL

No fa massa anys al poble de Sant Joan i a altres pobles del pla, constantment hi venia un home (en realitat eren dos germans que s'alternaven) manacorí que trescava tots els carrers del poble cantant una cançoneta, vocalitzant la primera i la darrera vocal tòniques.

Tant la seva vida com la seva figura era un poc estravagant ja que duia les eines que emprava sempre penjades a l'esquena donant així una fissonomia misteriosa pels ai.lots. Per a alguns el cossi-ribell era un entreteniment just el veure'l o sentir els seus crits pel carrer; a altres els hi feia por.

La tonada que cantava més o manco era la següent:

" cossi - ribells
paraigua espanyat
cordador d'olles
tot s'adoba "

Arreglava tot recipient fet de test i que estàs escardat: cossis, alfàbies, ribells, olles,... també adobava paraigües espanyats, cordava olles amb fil de ferro perquè tinguessin mal escardar-se,... i altres feines que actualment ja no es fan i probablement mai més es feran.

Per cloure els trencs dels tests als hi posava unes gafes de ferro dins uns foradets a cada banda del crui. A n'aquets forats els feia amb una eina de fusta impulsada manualment, anomenada baldufa d'adobador de cossis. Després tapava el crui amb un poc de calç.

Aquest ofici no és exclusiu de Mallorca, està estès arreu del món, per totes aquelles terres on s'hi dona una cultura del fang apareix l'adobador de cossis.

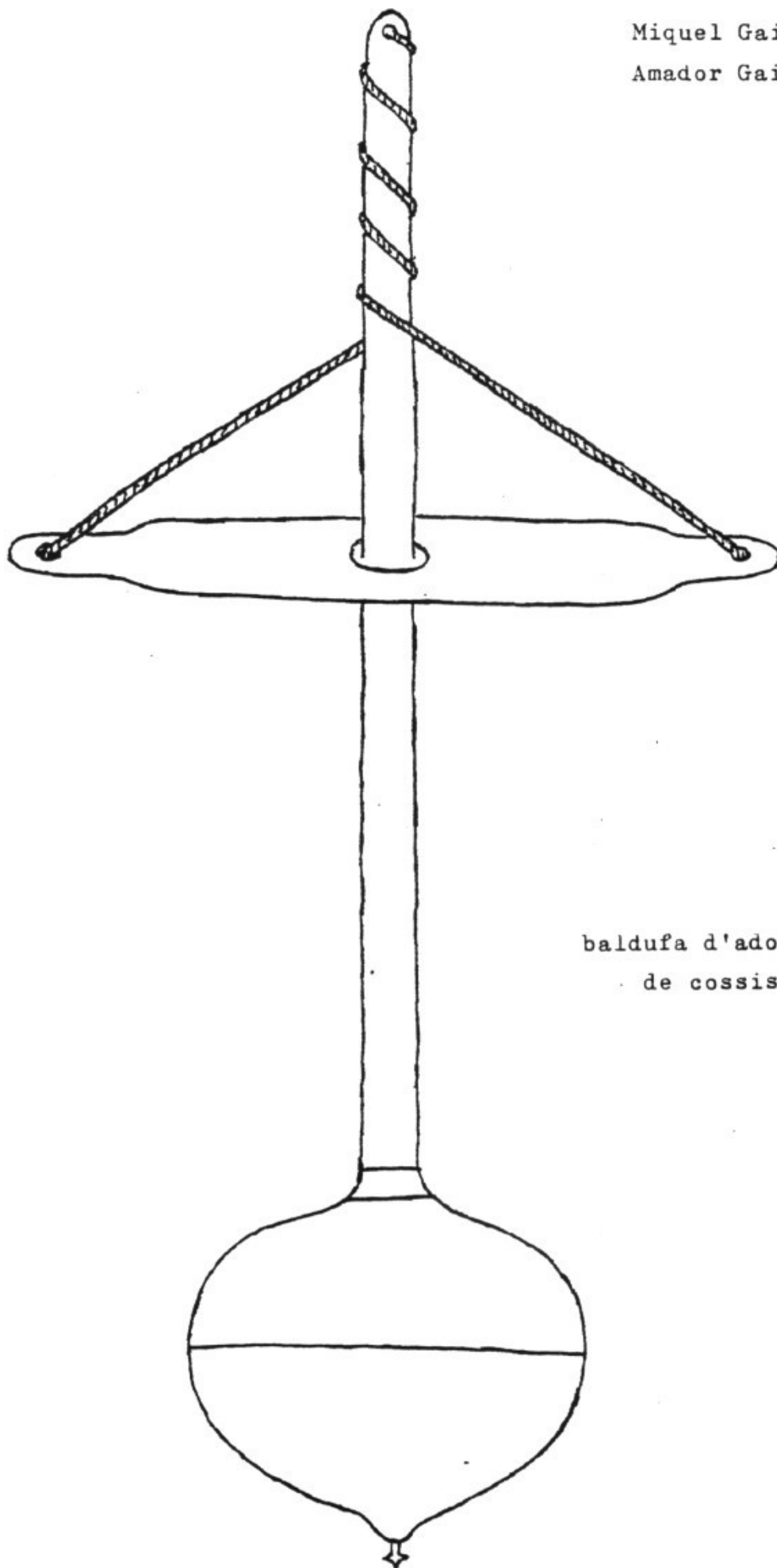
Avui en dia aquest ofici no és rentable ja que l'aparició del plàstic i altres matèries derivades del petroli han reemplaçat bastant el test i per altra banda és més còmode per a la gent tirar les peces defectuoses o espenyades comprant-ne de noves en lloc de fer-les adobar.

A pesar dels inconvenients que té el cossi - ribell ens hem

enterat que encara ve qualque vegada per la nostra vila.

Miquel Gaià.

Amador Gaià.

baldufa d'adobador
de cossis

CANÇONS DE BATRE

Amb so cap de sa lliendera
pega-li qualque botó,
ferà brumir es carretó
per sa vorera de s'era.

A s'ombra de sa figuera,
que hi deu fer de bon estar;
Ja poreu venir a girar
lo que hi ha dalt aquesta era

Baten es blat roveió
i no desfan ses falcades
per això van tan taiades
ses egos d'es puig Moltó

Cor meu si tenies ales
i potestat per volar
te'n aniries a ventar,
amb una forca en sa mà
damunt s'era de Son Sales.

Un dia vaig anar a s'era
tot solet a remolcar
i es carretó me tirà
estampat dins sa vorera.

Per batre en el món no hi ha
com ses egos ben ferrades
que peguen unes potades
que s'era fan tremolar.

No hi hauria cap somera
que batés un cavalló
si no fos d'es carretó
que va darrera darrera.

Ja sabràs que cosa és batre
es temps que estaràs amb mi
de les vuit d'es matí
revoltant fins a les quatre.

No batem ordi ni blat
mestai, civada ni xeixa,
batem sa palla mateixa
que batérem l'any passat.

L'amo nou de Son Estaca
qui té dos muls somerins
los pastura p'es camins
i son renegos per batre.

Un cavalló tira déu
maldament siguin restretes
segons s'al.lot ses juguetes
sa roba bona fa es preu.

Duis ses forques, duis ses forques
podeu venir a girar
que si vos començau a torbar
s'oï bo tornarà ermorques.

Populars

No és meua l'era
hi bati qui vol

El qui toca o guia les bísties de la batuda, sol cantar cançons de cadència lenta i monòtono. Hi ha diferents tonades a diferents pobles i comarques.

- Lèxic de les paraules més difícils:

- Carretó- rodet tronco- cònic de pedra o de fusta amb arestes de ferro que va muntat a un bastiment que s'enganxa darre-
ra una bístia i serveix per batre damunt l'era.
- Cavalló- conjunt de deu vencills per a lligar garbes. Per analogia conjunt de deu garbes.
- Falcada- conjunt d'espigues que el segador agafa amb la mà i que són segades a un cop de falç.
- Forca- instrument format per un pal de fusta acabat per un extrem en dues o més puntes que serveix per ventar a l'era.
- Girar- alçar i deixar caure amb pales o forques la batuda, damunt l'era, perquè es bati millor.
- Llendera-la cordellina d'unes corretjades.
- Mestall- Mescla de diferents espècies de cereals, o de cereal i llegum.
- Restrènyer- restrènyer les garbes: fermar-les més estretes, abans de garbejar, perquè no s'esbutzin.
- Rovelló- blat rovelló: varietat de blat molt petit, roig, d'espiga prima.
- Somerí- mul somerí: fill de cavall i somera.
- Ventar- llançar en l'aire, amb forques o pales, els cereals o llegums batuts per separar el gra de la palla.

Font d'informació

Diccionari Català - Valencià - Balear.

Sa darrera i no en cant pus
sa darrera i no en cant d'altre
si n'he fet alguna falta
amb una cançó a s'altre,
perdonau-l'em bon Jesús.

Va esser un dissabte vespre, record que hi havia festa a Manacor quan arribàrem al poble i després d'una petita tertúlia els meus companys de nit es varen despedir i en vaig quedar sol, assegut damunt el padrís; ja estava pensant seriosament en partir cap el lilit quan...

- Psst!...

Vaig mirar sobresaltat al meu entorn i no vaig veure ningú. "Figuracions meves", vaig pensar.

- Psst psst!...

Estrenyat de les "figuracions" que es repetien, vaig tornar explorar el meu entorn; a l'esquerra, a la dreta, davant, darrera...

- Eh!, tu!

Era una veu casi inaudible, però perfectament destriable dins es silenci d'aquella nit estrellada. "Algun graciós", i tornem-hi a fer una altra exploració, aquesta vegada més exhaustiva de l'entorn: els cotxes, la cabina telefònica, finestres i portes de les cases...

- Sí, tu!

No poria distinguir d'on venia la veu.

- Qui ets?, vaig demanar esperant que se mostràs el graciós en qüestió.

- Mira per amunt - va dir la veu.

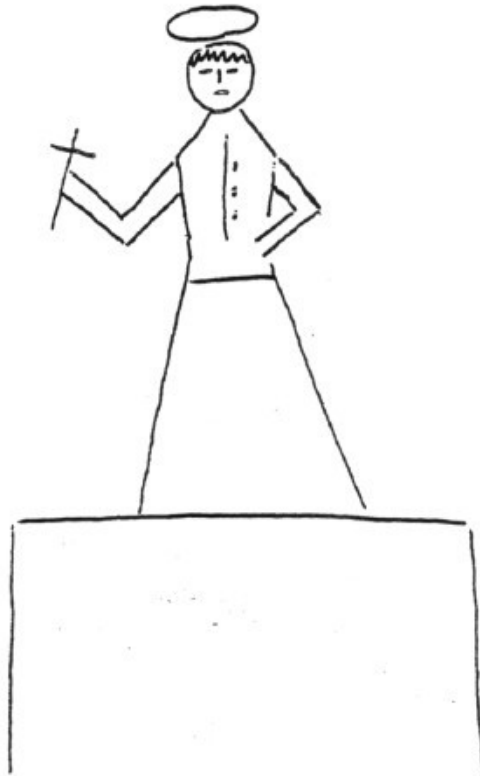
Vaig mirar per amunt amb tanta estranyesa com curiositat, i la meva mirada va topar solament amb un cel estrellat propi d'un bon dia d'estiu.

- Va, siguis qui siguis ja pots sortir, ja has aconseguit intrigar-me vaig dir amb un to de veu una mica encrespat.

- No t'enfadis home, i torna a mirar per amunt.

Vaig tornar mirar per amunt intrigat; les estrelles, l'arbre gros de la plaça, una antena de televisió, la balconada del rector, i més amunt....

- Aquí, aquí!

Vaig pensar si el cap me desvariava, i després d'un petit recompte de les copes que havia fet durant el vespre, me va tornar invadir la idea de que havia d'esser una actuació més d'un bromista de nit; era de tot punt impossible que el Sant de damunt la plaça volgués entaular una conversa.

- Ja està bé!, ets molt graciós, però és més hora d'anar a jeure que de riure-se'n de s'altre gent.

- No, si no me'n ric, comprenc sa teva estranyesa, però és que ja fa molt de temps que no he mantingut una conversa amb ningú, no sempre ve bé es tenir s'ocasió de trobar una persona que me pugui escoltar, i quan la trob, m'agrada tenir un canvi d'impressions amb ella.

El meu primer pensament va esser de donar-ho tot a les cames i arrancar a corre cap a ca meva, la curiositat va guanyar, i vaig quedar allà, assegut al padrís, mirant per amunt cap el Sant, amb aire incrèdul.

- És que un troç de pedra, baldament tingui sa forma d'un Sant no pot xerrar.

- Mira, hi ha coses que a moltes persones les parèixen impossibles fins que no ho han vist personalment, no ets es primer que se troba estranyat i certament assustat davant una cosa que l'hi semblava impossible.

Ja amb ets ànims més calmats i un poc més fet a sa idea, me vaig disposar a seguir la conversa amb aquella estàtua de pedra.

- I... de quan ençà tot un Sant com vós s'entreten en comentar amb sa gent ses coses que passen per aquí abaix?, jo me pensava que es Sants ho sabieu tot.

- És que jo som senzillament un sant, talment, en lletra petita, des caramull. En es nostro gremi, també hi ha Jererquies; Sants grossos, sants més petits, jo som des mitjancers. Tan sols m'enter de ses coses que passen a la plaça, tot quant passi fora d'ella ho sé solament per ses converses que se facin aquí. Si sabessis ses vegades que m'he passar es temps escoltant-vos a vosaltres, quan es diumenges i dissabtes a vespres estau asseguts an es padrís contant-vos ses aventures i desaventures, i discutint damunt un padrís es temes més diversos.

- De manera que vós escoltau ses nostres converses, i... que hi trobau a això?. Tants de joves passant tant de temps damunt un padrís discutint de coses banals. No ho trobau raro?

- Fa molts d'anys que son aquí dalt i he vist moltes de coses, i te puc dir que quan vosaltres no hi vengueu, uns altres vos rellevaran. Mentres no hi hagi res millor a fer és un bon entreteniment. Ah!, a veure quan ginyau qualche joveneta a venir a estar amb vosaltres, ja estic cansat de veure-vos amb ses cares llargues i parlant dels mateixos temes.

- Buf!, ho hem intentat moltes vegades, però ... bé! i vos ho tocau sobre tant com jo, sempre mos ha anar malament, i ses vegades que ho hem aconseguit, ha estat per molt poc temps, i amb cap resultat positiu. A més, hem fet cada papereta de.... cinema. No servim per això.

- Que vols dir no serviu? No diguis beneitures. Voltros insistiu, feis cas, veureu com un dia vos donaran una sorpresa. A voltros vos passa que al més petit problema abandonau creguent que sa cosa no té solució, i així vos passa en tots ets aspectes; si trobàssiu solució pràctica a es problemes que se vos presenten damunt es padrís, no arreglarieu el món, però sí farieu sa vida un poc més interessant i entretenguda; pensa que es fets senpre perduren i serveixen un poc més que ses paraules, que desapareixen tot d'una. No vos quedeu just amb ses paraules.

"Sa vida és un caramull d'experiències, unes agradables i altres no tant, de totes elles pots treure un profit, unes conclusions que te serviran per quan tengueu una nova experiència, acabar més ben parat, i moltes vegades ses ocasions no venen totes soles; cal anar a cercar-les."

-Potser tengueu raó, és un consell a tenir en compte. I parlant un poc de tot, en què vos entreteniu es dies que no estam a es padrís o que no en trobau un com jo per xerrar?

- "Ui!, poques coses, de tant en tant faig una petita escapadeta (espiritual s'enten) a fer una visita a ets sants dels pobles veïnats, també ells venen qualche vegada a visitar-me, i mos contam ses penes, però sa cosa que m'agrada més es veure caure ets estels i guaitar bastant estrelles".

- Guaitar ses estrelles és molt guapo, a jo també m'agrada molt, però... cada vespre deu arribar a esser bastant aburrit.

- "Mira, un que les guaita clares vegades les pot trobar sempre iguals, però jo, que he tengut temps d'entendre-les, les trob molt interessants, diuen moltes de coses".

- I què diuen?

- "Darrerament són molt males d'entendre, son com a rares, tal vegada sigui que el món no està massa condret; la contaminació, aquest clima estrany.... Poden esser figuracions meves, i si no ho són tan mateix no hi trobarem solució, tú ho toques sobre tant com jo, vos he sentit discutir moltes vegades damunt es tema a es padrís".

Es rellotge de l'Església va tocar les tres, i jo, ja carregat de son, vaig fer un badall; el Sant va parèixer llegir el meu pensament.

- "Bé!, s'ha fet molt tard, i és hora de despedir-nos, he passat molt de gust de parlar amb tú, a veure si tenim ocasió de fer una altra xerradeta qualche dia. Bona nit joan".

- Igualment, sant.

Dit això me vaig aixecar i vaig encaminar ses meves passes cap a ca meva; des revolt des carrer de Ciutat va sortir un cotxe fet una verga de llamp i va passar ràudment per devora mi, que me vaig apresurar a pujar damunt s'acera. "Loco", va esser es meu pimer pensamnt, continuant es meu camí cap a es llit.

L'endemã, diumenge dematí, no podia recordar si havia estat un somni o si m'havia passat de veres, vaig anar a sa plaça, sortien de missa, es carretet d'en Berdut estava enrevoltat d'al.lotea, les jovençanes prenien la fresca davant el reservat... ben igual que cada diumenge dematí; me vaig asseure a es pedrís amb uns companys, i ens posarem a discutir el programe per passar l'horabaixa.

Joan Sastre Joan.

=====

=====

=====

E L P I D E T R E S S O Q U E S

El fresc vora de la mar
davall un pi de tres soques
em vaig posar a cavilar
més grans ombres n'hi ha poques.

Vaig dir: què bé s'hi està
mirant cap a l'entrellum
dins l'humitat del vent cruu
ma calor vaig assaciar.

Verda mar, brava onetjada
lluenta de sol rojent
que fas romandre la gent
quan te contempla esglaiada.

D'entre el mig de la blavor
les gavines volatejen
cercant sos peixos festegen
i camuflen la remor

Mirant davall d'aquell pi
de les tres soques aplegades
; la humanitat fos així!
a les ones ho vaig dir
copiem vostres petjades.

Bàrbara Mates Sastre.

LA CASA I LA DONA

EIVISSENCA

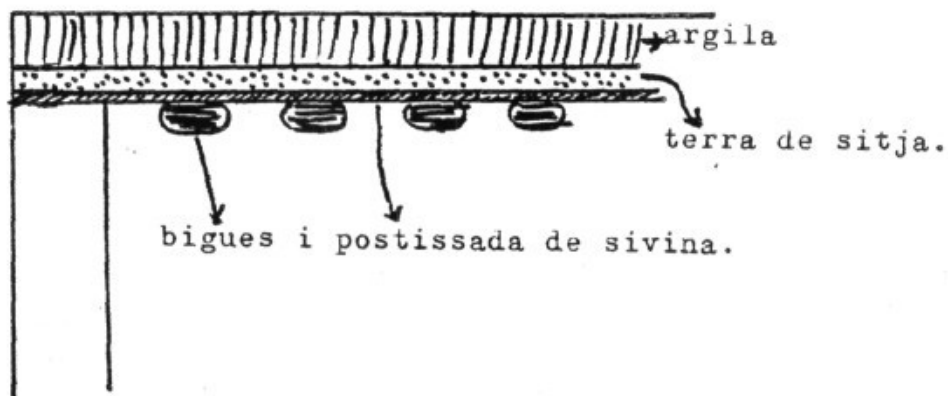
Les construccions rurals a les Balears són diferents a cada illa, obeint a una tradició històrica, particular i pròpia. Hi ha tres grups ben definits: Mallorca, Menorca i Eivissa - Formentera.

A Eivissa les cases rurals estan escampades formant conjunt amb les construccions accesorïes (forns, pous, sínies, portals,) i amb les parets de pedra de les tanques, camins, marjades i partions, cosa que dóna als camps un aspecte característic.

El material, les formes rectangulars, l'austeritat funcional, l'adaptació al clima i al terreny són propis de l'arquitectura eivissenca.

Lo més notori d'una casa eivissenca és que no tenen teulades hagent-hi al seu lloc un terrat. Les imitacions se fan amb materials actuals (bigues, porland,), però l'autèntic terrat

eivissenc es feia de la següent manera:

Eivissa va esser l'escenari mediterrà més important del moviment hippí. Això va donar a aquesta illa una popularitat internacional, fet que es pot veure actualment per la diversitat i extrevagància dels moradors i visitants. Dins tot aquest ambient tan alterat encara hi sobreviu el darrer reducte de l'autèntica cultura eivissenca, representat per la dona. És freqüent veure dones velles vestides o fent feina a l'usança típica.

Xavier Moratinos
Joan Morey